

APPLICATION OF GDPR IN HIGHER EDUCATION: EXAMPLE ON LIBRARY AND ACCOUNTING

PRIMJENA GDPR-A U VISOKOŠKOLSKIM USTANOVAMA: PRIMJER KNJIŽNICE I RAČUNOVODSTVA

MARINCLIN, Antonija & MIKIC, Ivana

Abstract: *The paper will shortly describe application of General Data Protection Regulation which refers to everyone who dispose personal data of its beneficiaries. Higher educational institutions have a great deal of database. For example, library and accounting service, in its management, use personal data daily. Through the paper will be presented method and procedure of implementation of General Data Protection Regulation into mentioned services.*

Key words: *GDPR, personal data, library, accounting*

Sažetak: *U radu će se opisati sadržaj i primjena Uredbe o zaštiti osobnih podataka koja se odnosi na sve one koji raspolažu s osobnim podacima svojih korisnika. Visokoškolske ustanove imaju mnoštvo baza podataka s osobnim podacima, primjerice knjižnica i računovodstvo koji svakodnevno koriste osobne podatke u svojim poslovanjima. Kroz rad će se prikazati način i procedura uvođenja Uredbe u navedena poslovanja.*

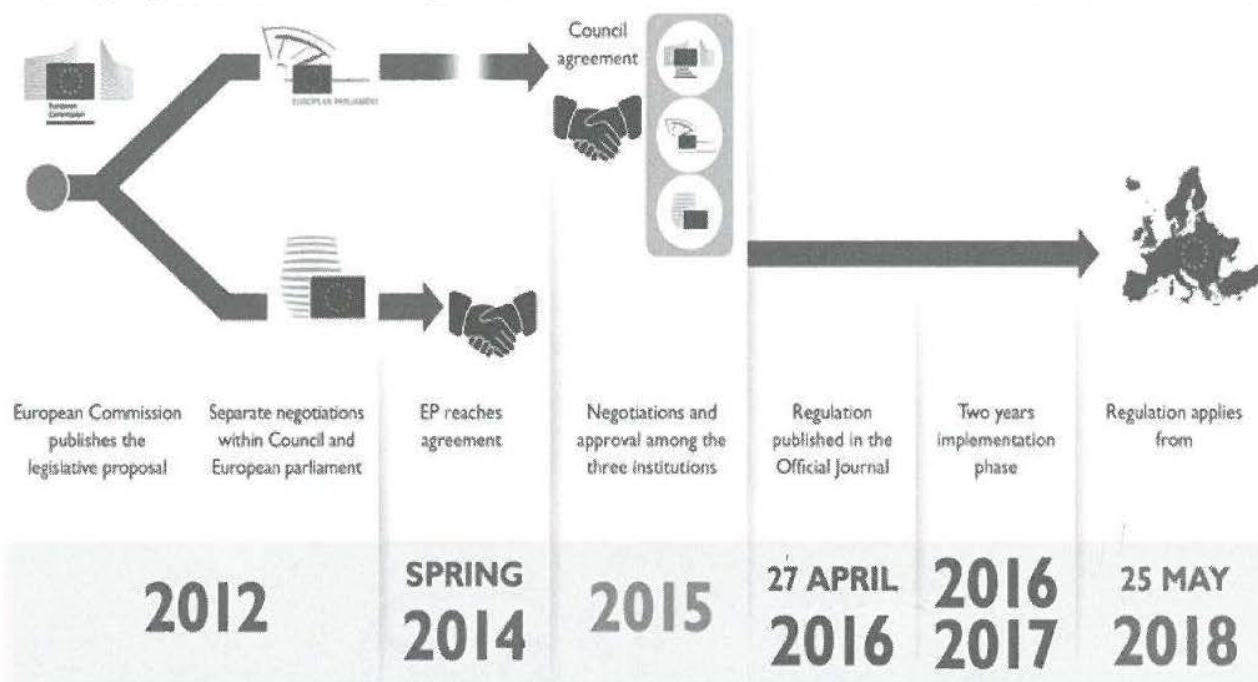
Ključne riječi: *GDPR, osobni podaci, knjižnica, računovodstvo*

Authors' data: Antonija Marinclin, dipl. knjiž., Veleučilište u Požegi, Vukovarska 17, Požega, avalesic@vup.hr; Ivana Mikić, mag.oec., Veleučilište u Požegi, Vukovarska 17, Požega, imikic@vup.hr

1. Uvod

Briga za zaštitu osobnih podataka počinje upravo s pojavom osobnih računala jer su se poslovi ubrzali i brže su se počeli obrađivati podaci. Tako je danas više nego ikada zaštita osobnih podataka postala aktualnija. Današnje su komunikacijske tehnologije invazivne, prikupljaju naše fotografije, komentare i prijatelje u goleme baze podataka koje se mogu pretraživati. Identitet će za građane budućnosti biti najvrjednija roba.[1] Takvi identiteti dovest će do pojave tzv. crnog tržišta i stvaranja lažnih identiteta, svojevrsnih krađa, švercanja droge itd. U skladu s time bilo je potrebno izraditi nove alate za kontrolu podataka, kao što su prvenstveno propisi, zakoni na nacionalnoj razini. U Hrvatskoj je zaštita osobnih podataka sustavno uređena od 2003. godine kada je donesen Zakon o zaštiti osobnih podataka. S vremenom to nije bilo dovoljno jer unutar Europske unije svaka članica si je ostavljala dovoljno slobodnog prostora da se jedan takav zakon ne može smatrati univerzalnim. Svaka država je počela različito štititi osobne podatke stoga je donesena upravo ova Uredba. *Uredbe EU-a jesu propisi sekundarnog zakonodavstva EU-a koje se u državama članicama primjenjuju neposredno.*[2] Tako je sada umjesto nacionalnim propisom materija tj. zaštita osobnih podataka uređena nadnacionalnim propisom – Uredbom.

Slika. 1 Vremenski prikaz uvođenja Uredbe

(Izvor: <https://www.smartinsights.com/marketplace-analysis/digital-marketing-laws/timeline-implementing-gdpr-uk/>)

Slika prikazuje sami tijek implementacije Opće uredbe o zaštiti osobnih podataka. Za cijeli proces bilo je potrebno punih šest godina. Države članice dobile su na raspolaganje dvije godine kako bi prilagodile svoje nacionalne propise s Uredbom. Iako se to čini kao dugi period, samo su tri članice Europske unije (Austrija, Španjolska i Njemačka) uspjele u tom prijelaznom razdoblju uskladiti svoje propise s navedenom Uredbom. Neke članice predale su svoje nacрте zakona Europskoj komisiji, dok druge još nisu ni krenule s izradom nacрта. No, što sadržava Uredba?

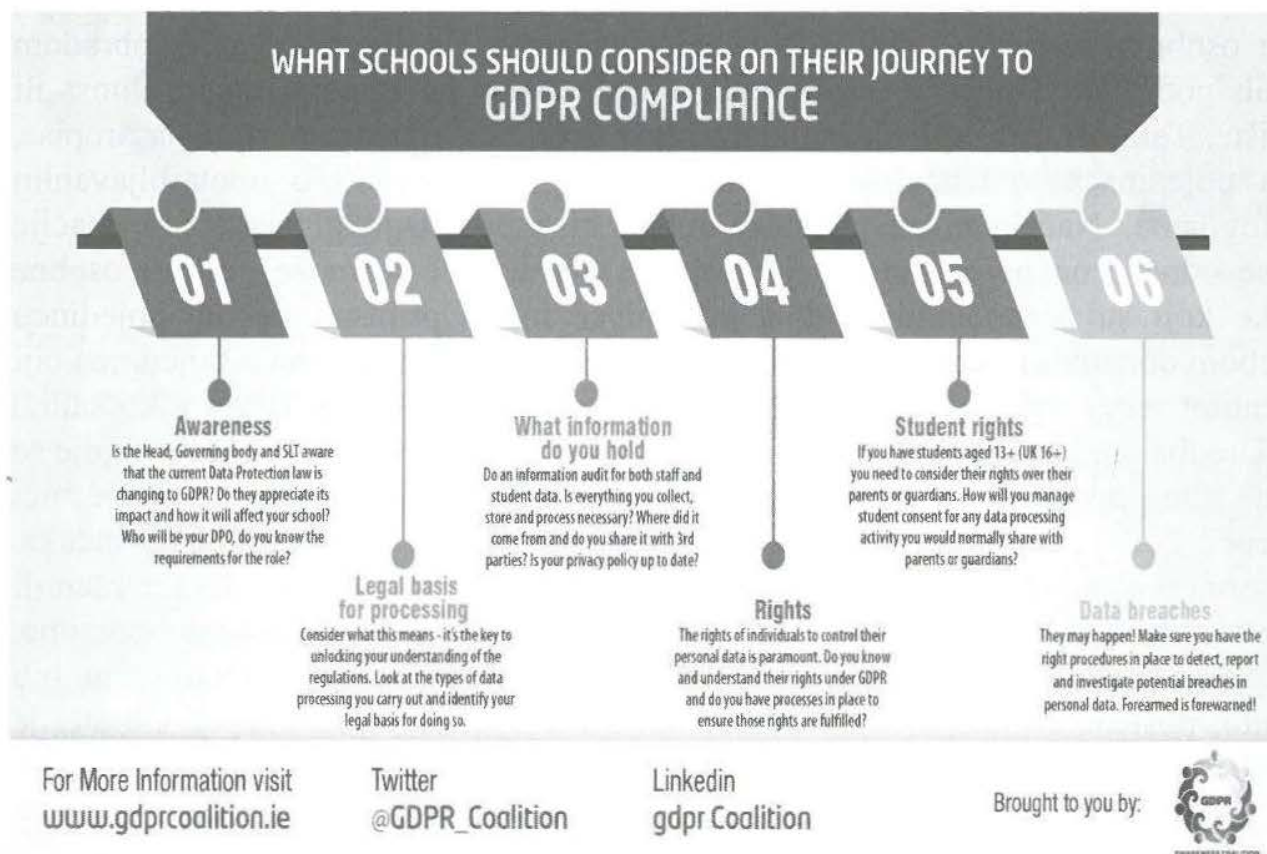
2. Opća Uredba o zaštiti osobnih podataka

Opća uredba o zaštiti osobnih podataka ili poznatija pod nazivom GDPR (General Data Protection Regulation) uvodi nove definicije pojmova, prvenstveno na zaštitu prava građana prateći time tehnološki razvoj, osobito privatno i poslovno komuniciranje. Tehnološki razvoj upravo je i potaknuo donošenje takvog jednog dokumenta jer građani budućnosti, a možemo reći i današnji građani dobit će neviđeni uvid u to kako drugi ljudi razmišljaju, kako se ponašaju i kako se poštuju ili ne poštuju pravila, kod kuće ili u bilo kojem društvu na svijetu. [1] Cilj Uredbe je ujednačiti zaštitu osobnih podataka na razini cijele Europske unije. Značaj ove reforme proizlazi upravo iz njenog temeljnog cilja donošenja, a to je determinirati granice i maksimalno zaštititi protok podataka s naglaskom na obradu osobnih podataka i zaštitu privatnosti građana na području Europske unije u suvremenom informacijskom društvu čime se cjelokupna pravna i sigurnosna zaštita dižu na višu razinu sigurnosti i zaštite u suvremenom informacijskom društvu.[3]

U preambuli Uredbe navodi se kako je zaštita pojedinaca s obzirom na obradu osobnih podataka temeljno pravo. Upravo se tom Uredbom poštuju sva temeljna prava i uvažavaju slobode i načela priznata Poveljom Europske unije o temeljnim pravima, osobito poštovanje privatnog i obiteljskog života, doma, komuniciranja, zaštite osobnih podataka i itd. Zaštita koja se pruža Uredbom u vezi s obradom osobnih podataka odnosi se na pojedince bez obzira na njihovu nacionalnost ili boravište. Također, radi sprječavanja stvaranja ozbiljnog rizika zaobilaženja propisa, zaštita pojedinaca je tehnološki neutralna i ne smije ovisiti o upotrebljanim tehnologijama. Načela zaštite podataka trebala bi se primjenjivati na sve informacije koje se odnose na pojedinca čiji je identitet utvrđen ili se može utvrditi osobne podatke koji su pseudonimizirani, a koji bi se mogli pripisati nekom pojedincu upotrebom dodatnih informacija, trebalo bi se smatrati informacijom o pojedincu čiji se identitet može utvrditi. [4] Vojković objašnjava kako 173 recitala koliko sadrži sama Uredba predstavljaju bolju zaštitu te široku primjenu u svim elementima gdje se podaci štite, neovisno o tehnologiji koja se primjenjuje.[5] Tko su obveznici primjene? To su sve pravne i fizičke osobe koje provode obradu osobnih podataka. [6] Osobni podaci su svi podaci koji se odnose na pojedinca čiji je identitet uvrđen ili se može utvrditi [4] Predmet zaštite jesu osobni podaci fizičkih osoba (ime i prezime, OIB, adresa, mrežni identifikatori- IP adrese itd.) [6] Osobni podaci moraju biti zakonito, pošteno i transparentno obrađivani s obzirom na ispitanika [4]. Obrada je zakonita ako postoji jedna od zakonito osnovanih obrada, a to mogu biti:

- privola ispitanika,
- nužnost radi izvršenja ugovora u kojoj je ispitanik stranka,
- zakonska obveza voditelja obrade,
- zaštita ključnih interesa ispitanika ili druge fizičke osobe,
- izvršenje zadaće od javnog interesa ili izvršenje službenih ovlasti voditelja obrade,
- legitimni interes voditelja obrada ili treće strane. [6]

Bitno je naglasiti kako su prava ispitanika u bitnom ojačana. Omogućeno im je da imaju pristup svojim podacima, mogu zatražiti brisanje podataka ukoliko više ne postoji svrha prikupljanja. Također mogu ograničiti obradu ukoliko nije navedeno da se mogu obrađivati podaci i za neke druge svrhe. Osim toga imaju pravo i na prenosivost podataka kao i na prigovor da se njihovi podaci ne smiju više koristiti. To se drugim riječima može reći i na primjeru knjižnice. Student koji je diplomirao više nije aktivni član, no njegovi podaci se ne brišu jer su potrebni u statističke svrhe. No ako zatraži brisanje podataka, potrebno je samo priložiti prigovor kako ta osoba ne odobrava obradu podataka. U cijeloj toj priči bitni su voditelj obrade znači fizička ili pravna osoba, tijelo javne vlasti, agencija ili drugo tijelo koje samo ili zajedno s drugima određuje svrhe i sredstva obrade osobnih podataka. [4], zatim izvršitelj obrade te službenik za zaštitu osobnih podataka koji zapravo spona između voditelja obrade i nadzornog tijela, u našem slučaju AZOP-a (Agencije za zaštitu osobnih podataka) koji kontroliraju provodi li se Uredba pravilno tj. jesu li postupci obrade osobnih podataka usklađeni s Uredbom. Što se tiče usklađivanja s Uredbom, obveznici koji su se već uskladili s važećim Zakonom trebaju preispitati zadovoljavaju li njihove politike, mjere i postupci uvjete koje određuje Uredba. No, mnogi su poštivali odredbe Zakona, no većina nije propisala postupke i mjere odnosno mjere tehničke i informatičke sigurnosti načelima obrade iz Uredbe.

Slika 2. Implementacija GDPR-a na visokim učilištima (Izvor: <http://gdprcoalition.ie/>)

3. Knjižnice i računovodstva u implementaciji GDPR-a

3.1. Implementacija Opće uredbe u knjižnicama

Knjižnica Veleučilišta u Požegi kao i svaka druga knjižnica prikuplja podatke od svojih korisnika kako bi se lakše moglo odvijati knjižnično poslovanje. Za knjižničare je izrađen Etički kodeks koji prestavlja niz naputaka za profesionalno ponašanje djelatnika u knjižnici. U IFLA-inom (International federation of Library Asociation and Institutions) kodeksu navodi se kako se odnos knjižnice i korisnika zasniva na povjerljivosti podataka. [7] Već samim time knjižnice i njezini djelatnici dužni su čuvati sve podatke, ne samo osobne. No, kako bi se pridržavali Uredbe i zaštitili osobne podatke svojih korisnika potrebno je prije svega organizirati "inventuru podataka". Svaka Knjižnica mora utvrditi koje podatke prije svega prikuplja, tko je odgovorna osoba – u knjižnici bi to bio voditelj knjižnice. Neki od osnovnih pitanja bili bi u kojem obliku se nalaze (tiskanom ili digitalnom), gdje se obrađuju i za što i kako se pohranjuju. Zatim tko sve koristi te podatke, osim toga treba se točno znati u koju se svrhu podaci koriste i koliko se dugo čuvaju i naposljetku što se događa s njima nakon toga. Sva ta neka osnovna pitanja na koja je potrebno odgovoriti najbitnije je da ima nekakvo pravno uporište, znači da je propisano ili Zakonom ili s više pravilnika. [8]. Prikaz takve jedne inventure podataka prikazat ćemo u tablici radi bolje preglednosti.

Skladištenje podataka	Org. jedinica- Odg. osoba	Lokacija	Osobni podaci
1. Knjižnični program- digitalni zapis 2. Diplomski/Završni radovi	Knjižnica – Voditelj knjižnice Knjižnica – Repozitorij, Ladičar	Knjižnica – digitalni zapis Knjižnica – digitalni zapis na webu, Ladičar	Ime, Prezime, adresa, mail, telefon, JMBAG, broj indeksa Ime prezime, broj indeksa
Tko koristi podatke	Svrha korištenja	Rok čuvanja	Propisi – regulacija korištenja
Voditelj knjižnice Korisnici knjižnice	Posudba knjiga, statistika Istraživanja	trajno radi statistike trajno – digitalni oblik; tiskani – 5 godina	Zakon o knjižnicama Zakon o visokom obrazovanju, Zakon o arhivsko gradivu i arhivima, te Pravilnik o završnim i diplomskim radovima

Tablica 1. Inventura podataka u Knjižnici

U primjeru Knjižnica bi se prilagođavanje Uredbe moglo prikazati tako da svaki novi korisnik prilikom upisa treba ispuniti obrazac na kojem će biti jasno naznačeni osobni podaci koji su potrebni za poslovanje, jasno definirano zašto se podaci koriste i koliko dugo se čuvaju. A to znači da će biti potrebno revidirati postojeći Pravilnik o radu knjižnice u kojem će se opisati zapravo cijela procedura prikupljanja podataka, a onda Pravilnikom o uredskom poslovanju i arhivskoj građi naznačiti koliko se dugo čuvaju podaci i kako se postupa s njima nakon isteka roka. Ministarstvo na svojiim sastancima predlaže kako će najjednostavnije biti da se napravi obrazac gdje će se doslovce s križićima označavati sve potrebne radnje kako bi se izbacili nepotrebni

podaci i prikupljali oni bitni koji će se na kraju obrađivati te regulirati procedurom koja će štititi i prava ispitanika i voditelja obrade. [8]

3.2. Implementacija Opće uredbe u računovodstvima

Služba računovodstva, općenito, je djelatnost koja prati, bilježi i proučava financijsko poslovanje nekog poslovnog sustava te priprema izvještaje za interne korisnike (voditelje službi, zaposlenike, menadžere i dr.) i eksterne korisnike (revizija, poslovni partneri, banke, ministarstva, porezna uprava i sl.). Prema navedenom se može zaključiti kako je računovodstvo važna jedinica svakog poslovnog sustava bez kojeg, odnosno bez čiji podataka nijedno vodstvo ne može donijeti važne poslovne odluke, stoga je važno u toj službi imati pouzdane djelatnike koji se moraju pridržavati načela profesionalne etike.

Skladištenje podataka	Org. jedinica- Odg. osoba	Lokacija	Osobni podaci
<i>I. Knjigovodstveni program</i>	<i>Financijsko-računovodstvena služba – Voditelj financijsko-računovodstvene službe</i>	<i>Financijsko-računovodstvena služba – podaci arhivirani u knjigovodstvenom programu na glavnom serveru</i>	<i>Ime, Prezime, adresa, OIB (osobni identifikacijski broj), datum rođenja, JMBG</i>
Tko koristi podatke	Svrha korištenja	Rok čuvanja	Propisi – regulacija korištenja
<i>Financijsko-računovodstvena služba Zaposlenici službe Ostali zaposlenici Veleučilišta u Požegi po potrebi</i>	<i>Obračun plaća, obračun ugovora o djelu, obračun autorskih honorara, izdavanje izlaznih računa</i>	<i>Knjigovodstvena dokumentacija – 11 godina Isplatne liste i analitička evidencija o plaćama – trajno Godišnji financijski izvještaji – trajno Isprave na temelju kojih su uneseni podaci u pomoćne knjige – 7 godina</i>	<i>Zakon o računovodstvu Pravilnikom o izmjenama i dopunama pravilnika o porezu na dohodak Opći porezni zakon Zakon o porezu na dodanu vrijednost</i>

Tablica 2. Inventura podataka u Financijsko-računovodstvenoj službi

Financijsko-računovodstvena služba Veleučilišta u Požegi, kojoj je jedan od zadataka izrada obračuna plaća zaposlenika, obračuna ugovora o djelu te autorskih ugovora, raspolaže osobnim podacima svih zaposlenika i vanjskih suradnika. Podaci poput osobnog identifikacijskog, broja i adrese prebivališta ili boravišta su potrebni za izvršenje spomenutih obračuna radi porezne evidencije putem JOPPD obrasca koji je propisan Pravilnikom o izmjenama i dopunama pravilnika o porezu na dohodak (NN 79/13, 10/17, 128/17) te se primjenjuje od 1. siječnja 2014. godine. Veleučilište u Požegi je obveznik poreza na dodanu vrijednost od 2010. godine te je za svaku obavljanu uslugu i izdanu robu dužno izdati račun tako Služba za financijsko-

računovodstvene poslove izdaje račune studentima te raspolaže i njihovim osobnim podacima, jer je sadržaj računa propisan Općim poreznim zakonom te Zakonom o porezu na dodanu vrijednost (NN 73/13, 99/13, 148/13, 153/13, 143/14, 115/16). Samim potpisom ugovora o radu djelatnici financijske službe su obvezni čuvati tajnost naprijed spomenutih osobnih podataka. Na navedeno se veže pitanje kako se uskladiti s Uredbom? Potrebno je provesti analizu može li se u poslovnim procesima računovodstva reducirati rad s osobnim podacima te na koji način ih se može zaštititi. Prema trenutnim zakonskim odredbama koje obvezuju računovodstvo to je nemoguće posebice kod zaposlenika, dok bi se kod vanjskih suradnika i studenata moglo urediti, kao što je navedeno u potpoglavlju 3.1., Pravilnikom o uredskom poslovanju i arhivskoj građi. Za podatke vanjskih suradnika bi se mogao odrediti rok čuvanja njihovih podataka nakon isteka ugovora, a za studente istekom statusa studenta nakon završetka studija, odnosno nakon ispisa s Veleučilišta.

4. Zaključak

Donošenje samog GDPR-a prvenstveno predstavlja ključni pravni okvir kojim je Europska unija odlučila zaštititi privatnost svojih građana i povećati kontrolu nad obradom osobnih podataka građana uz uvođenje zakonske obveze procjene učinka na zaštitu podataka.[3] Stupanjem na snagu Uredbe 25. svibnja 2018.godine prestat će biti na snazi Zakon o zaštiti osobnih podataka i bit će potrebno dodatno urediti provedbena i organizacijska pitanja novim nacionalnim propisom. Bitno je da se propišu politike, postupci i mjere kako ih određuje Uredba i u skladu s njom postupati. No što sve skupa to znači? Iako su prava ispitanika dosta ojačana, Uredbom se dovodi do toga da će mnoštvo naših podataka biti pohranjeno u takve baze podataka da će se točno znati gdje smo, što smo i više od toga što nam već sad nudi Facebook i Google. Događa se to da oni znaju više o nama nego mi sami. Zapravo Uredbom se samo želi postići "legalizacija osoba".

5. Literatura

- [1] Schmidt, E.; Cohen, J. (2014) *Novo digitalno doba*. Profil, ISBN 978-953-313-300-3, Zagreb
- [2] Šimunec, N. (2018) Primjena Opće uredbe o zaštiti osobnih podataka, *Pravo i porezi*, god. XXVIII, br. 1, str.72-79, ISSN 1331-2235
- [3] Boban, M.(2018) Zaštita osobnih podataka i nova EU uredba o zaštiti podataka. *Bilten HDMi 24(1)*, str. 26-40
- [4] Uredba o zaštiti osobnih podataka
- [5] Vojković, G. (2018) Zaštita osobnih podataka- što, zašto i kako, *Mreža*. god. XXIII, br.1, str. 57-68, ISSN
- [6] Bego, T. (2018) Opća uredba o zaštiti osobnih podataka, *Računovodstvo, revizija i financije*, god. XXVIII, br.4, str.153-159, ISSN 0353-8087
- [7] IFLA-in Etički kodeks za knjižničare i informacijske djelatnike
- [8] Mekovec, R.; Zrinski, T. (2018) *Pravni zahtjevi, poslovni procesi i tehnička rješenja za implementaciju GDPR-a*, powerpoint prezentacija.